

Iedereen door God gewild; een uitdagend thema

Pauselijke encyclieken zeggen het keer op keer: alle mensen horen bij de Familia Humana, de mensenfamilie. Allen hebben een door God gegeven en dus onvervreembare waardigheid, die door iedereen gerespecteerd moet worden. De laatste tijd besef ik meer en meer dat het van levensbelang is dat dit inzicht meer gehoord wordt, op alle niveaus: parochie, bisdom, Kerkprovincie, Wereldkerk. Want de beweging gaat wereldwijd de andere kant op. We kunnen van ons laten horen. In woorden (waaronder gebeden, parochiebladartikelen en publieke verklaringen) en in daden, kleine en grote, van individuen en groepen. Paus Leo XIV gaat ons daarin gelukkig voor.

Als je het hebt over iemand uit je omgeving en je kunt even niet op zijn of haar naam komen, dan kan het onschuldig zijn om te zeggen: 'die zwarte', 'die buitenlander', 'die moslim', 'die jood', 'die homo', of wat dan ook. Toch hoeft je maar even wat dieper rond te kijken op internet om te beseffen dat er over bepaalde groepen en mensen die voor hen opkomen sloten vol bagger worden uitgegooid. Het gaat hier niet meer om 'een andere mening' maar om angst en haat.

Zes procent van de bevolking van ons land is moslim. Veel mensen voelen zich daarover onrustig. Als je weinig persoonlijk contact met moslims hebt, en je weet je geen raad met hun aanwezigheid, dan is het menselijk om ze

allemaal op één hoop te gooien: 'de moslims'. Als je je er wat meer in verdiept ontdek je dat ze onderling zeer verdeeld en divers zijn. Gevaarlijke 'baardmannen' zoals we in de media zien uit Iran en Afghanistan zijn hier nauwelijks. Haatpredikers van buiten worden door onze BVD niet toegelaten.

Maar er zijn extreem rechtse politieke leiders en influencers die inspelen op de aanwezige onrust. Zo raken samenzweringstheorieën wijd verspreid, waarin wordt gesteld dat 'de' moslims hier niet kunnen integreren, dat 'ze' niet passen in 'onze cultuur' en dat moskeeën gesloten en Korans verboden zouden moeten worden. Er zou sprake zijn van een elite die werkt aan 'omvolking': de blanke bevolking zou doelbewust stap voor stap worden vervangen door niet-blanken uit allerlei landen. Wat een onzin. Zit je eenmaal in de bubbel dat blanke

mensen worden overspoeld door moslims, dan word je steeds opnieuw bevestigd in je overtuigingen. Algoritmen op internet sturen je immers steeds die kant op. Zo wordt onrust angst en haat. Deze zetten zich vast in je brein en in je gevoelsleven.

In mijn werkzame leven als profielhouder diaconie heb ik, met name in Nieuwegein en IJsselstein, gewerkt aan ontmoetingen tussen christenen en moslims. Zo ontmoette ik ook moskeebestuurders. Het viel me op dat zij zich niet veel aantrokken van de wijdverspreide ressentimenten. Ook niet als de moskee werd beklad of als er (elders) varkenskoppen voor de deur van een moskee werden gegooid. "Wij wonen en leven hier, zijn Nederlandse staatsburgers en leveren onze eigen bijdrage aan het algemeen welzijn. Als anderen daar moeite mee hebben, dan is dat hun probleem,"

zo zou ik hun houding typeren. Geen wentelen in zelfbeklag of het koesteren van slachtofferschap. Mijn ervaring is dat moslims over het algemeen hun waardigheid behouden. Ze zijn wel – en terecht – kritisch en boos, als bijvoorbeeld jongeren vanwege hun islamitische achtergrond geen stage voor hun opleiding kunnen vinden.

Waardigheid is een thema dat steeds op een nieuwe manier terugkomt. Uit mijn studietijd herinner ik me een artikel uit het tijdschrift 'Concilium' met als titel: *De waardigheid van de 'onaanzienlijken'*. Het paste in die tijd van idealisme; onder katholieken was sprake van een grote inzet ter bestrijding van armoede en onrecht ver weg en dichtbij. Het ging erom mensen en groepen, anderen dus, te helpen wier waardigheid was aangetast. Ik denk dat we nu in een heel ander tijdsgewricht zitten: armoede en onrecht zijn niet buiten beeld, maar we weten dat we ook aan onszelf moeten werken om onze waardigheid niet te verliezen. Angst voor polarisatie, oorlog en geweld, onmacht en cynisme kan zomaar bij ons de kop opsteken. Ook als we niet in de ban zijn geraakt van samenzweringstheorieën.

Ik herinner me hoe professor Andries Baart, de man van de presentietheorie, ooit trainingen gaf aan mensen uit de zorg die tegen hun eigen grenzen aanliepen. Het thema was: 'Hoe kan ik houden van moeilijke mensen en van mensen in moeilijke situaties?'. Die vraag kan ook binnen diaconale inzet opkomen. Je kunt namelijk daarbij veel 'heilig moeten' in je hebben, maar al doende ook

jezelf tegenkomen. Bijvoorbeeld als je zelf beschermd bent opgevoed en je niet echt kunt verplaatsen in mensen die al jarenlang op de overleefstand staan en in jouw ogen allerlei foute beslissingen nemen en slechte gewoonten hebben. Als je een bevoogdende houding gaat aannemen, verlies je gemakkelijk het contact en het vertrouwen. Waarna je gemakkelijk op de ander gaat neerkijken. Dit is de klassieke driehoekige valkuil in de hulpverlening: redder-slachtoffer-vervolger. De 'redder' krijgt geen greep op de ander, terwijl hij het toch zo goed bedoelt. Hij voelt zich slachtoffer van onbegrip en wordt boos, ontwikkelt afstand, waardoor de relatie stukloopt.

Als je echt op basis van gelijkwaardigheid naast iemand in nood wilt blijven staan, zul je ook de weg naar binnen moeten gaan. Zo kan het dat je de confrontatie moet aangaan met eigen ervaringen van armoede, onmacht of stuurloosheid. Wie, al of niet onder begeleiding of intervisie, regelmatig naar binnen durft te kijken, kan daarna een nieuwe balans vinden, meer de

eigen beperkingen onder ogen zien en ook met meer geduld en mededogen in verbinding blijven. Je hervindt dan je waardigheid.

Hetzelfde geldt als je merkt dat je moeilijk het gesprek kunt aangaan met mensen met extreemrechtse denkbeelden. Als je er met gestrekt been ingaat door te schermen met mensenrechten en antiracisme, wordt het snel een gesprek tussen doven. Moralisme werkt niet. Polarisedeskundige Bart Brandsma vertelde onlangs in het dagblad 'Trouw' (7-1-2026) over de meest vruchtbare depolarisatiemethode: in het gesprek de verlangens en dilemma's van het stille midden verwoorden en luisteren naar de kern van de zorgen van mensen. Uit verhalen halen we namelijk meer dan uit analyses. "Laten we stoppen met de standpunten, het gaat om de vraagstukken. Die verbinden. Op het moment dat je in het niet-weten zit, ben je bereid om met elkaar op te trekken." Dat vermogen hebben we als Kerk, of kunnen we ontwikkelen.

door Hans Oldenhof, voormalig
diocesaan diaconaal werker

Foto: 'Kleurrijk in de Hof' Delden. Voor haar deelname aan dit initiatief won de Caritas H. Geestparochie in 2025 de Ariëns Prijs voor Diaconie.